

Asia: VN/35317/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

1. Esitys varojen kohdentamisesta saatavan osille

Lausuntonne yleisesti varojen kohdentamista saatavan osille koskevista muutosehdotuksista.

SPL suhtautuu kriittisesti esitykseen varojen kohdentamisjärjestyksen muuttamiseen ulosotossa olevien kuluttajaluottojen osalta. Vaikka esityksessä on esitetty perusteluita sille, että poikkeavan kohdistamisjärjestyksen soveltamiselle olisi perusteita, joilla erilaisten saatavien velkojat ja velalliset voidaan asettaa erilaiseen asemaan, katsoo SPL, että ensisijaisesti velallisten aseman helpottamiseen tulisi käyttää muuta työkalua, kuin ulosoton kohdistusjärjestyksen muuttamista, ensisijaisesti yksityishenkilön velkajärjestelyä.

Esitetty kohdentamisjärjestys asettaa erityisesti velkojat eriarvoiseen asemaan riippuen siitä, minkä tyyppistä saatavaa velkoja perii. Hallituksen esityksessä esitetyt laskelmat kohdistusjärjestyksen muuttamisen vaikutuksesta yksittäiseen saatavaan ovat suppeat ja vaativat tarkennusta esityksen jatkovalmistelussa. Laskelmat perustuvat yksittäiseen saatavaan tehtyjen suoritusten kohdistamisjärjestyksen muuttamiseen eikä huomioi sitä, että henkilöllä, jolla on esitetyn muutettavan kohdistusjärjestyksen soveltamisalaan liittyvä saatava, on tyypillisesti myös useita muita saatavia ulosmittauksen piirissä. Velallisasemassa oleva henkilö ei välttämättä hyödy kohdistusjärjestyksen muuttamisesta, koska muutos ei vaikuta velallisen ulosmittauksen määrään. Kohdistusjärjestyksen muutoksella ei ole vaikutusta velallisen asemaan, mikäli saatavaa ei makseta uuden kohdistusjärjestyksen perusteella kokonaan, vaan saatava edelleen vanhentuu avoimen lopullisen vanhentumisajan perusteella.

Esityksen mallinnoista ei myöskään selvästi ilmene se, miten maksukuukaudet ja koron kertyminen on laskettu ja onko siinä huomioitu todellinen maksuaika vapaakuukausineen vai ainoastaan laskennalliset maksukuukaudet.

SPL suhtautuu kriittisesti myös esitettyyn malliin, jossa muuttunutta kohdistusjärjestystä sovelletaan saatavaan ikuisesti, vaikka velallisen maksukyky myöhemmin muuttuisi ja tällä olisi kyky lyhentää saatavaa normaalin kohdistusjärjestyksen perusteella. Menettely on omiaan kannustamaan velallisasemassa olevaa henkilöä olemaan maksamatta saataviaan ulosottoperinnän alkuvaiheessa, jotta tämä pääsee hänelle edullisemman kohdistusjärjestyksen piiriin. Malli on myös velallisten tasavertaisen kohtelun näkökulmasta ongelmallinen, koska se asettaa saatavan ulosottoperinnän

jatkuessa samanlaisessa tilanteessa olevat velalliset eriarvoiseen asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Esityksessä mainittu ulosoton järjestelmän yhteensopimattomuus kohdistusjärjestyksen palauttamiselle normaaliin kohdistukseen ei ole hyväksyttävä peruste asettaa velallisia eriarvoiseen asemaan.

SPL katsoo, että kohdistusjärjestyksen muutos tulisi rajoittaa vain toistuvaistulon ulosmittaukseen. Erilaisten realisointien ja muiden kertaluontoisten saamisten (esim. perinnöt, lahjat) kohdalla tulisi soveltaa aina normaalia kohdistusjärjestystä.

SPL katsoo, että kohdistusjärjestyksen ulottaminen myös sellaisiin maksutuomioihin, joissa on eri perusteisia saatavia, tulisi rajata esitetyn kohdistusjärjestyksen ulkopuolelle, vaikka yksi saatavista olisi kulutusluotto. Kuten esityksessä on todettu, menettely missä useita saatavia käsitellään yhdellä summaarisella asialla, on velallisen kannalta edullinen menettely. Mikäli kohdistusjärjestystä muutettaisiin ns. massahausteisiin perustuvien ulosottokelpoisten tuomioiden osalta, laajentuisi lain soveltamisala koskemaan huomattavaa joukkoa erilaisia velkojia, myös muita kuin esityksessä mainittuja taloudellisesti kantokykyisiä velkojatahoja. Mikäli soveltamisalaa ei muuteta, tulee soveltamisalan laajenemisesta ja vaikutuksen piiriin joutuvien velkojien aseman perustusoikeudellinen asema arvioida tarkasti.

Esitetyn muutoksen seurauksena on myös todennäköistä, että massahaustemenettelyä ei sovellettaisi nykyisessä laajuudessa, koska tuomiolle kertyvä saldo pienenesi kohdistusjärjestyksen perusteella. Tämän seurauksena velallisten näkökulmasta edullinen massahaustemenettely voi loppua tai aikaisemmasta poiketen kulutusluottoihin liittyvät saatavat käsiteltäisiin aina omina asioinaan, mikä lisää velalliselle aiheutuvia kustannuksia. Selvyyden vuoksi on hyvä todeta, että massahaustemenettelylle ei ole mitään lainsäädännöllistä vaatimusta, vaan tämä on eri perintätoimistojen luoma toimintamalli, millä voidaan vähentää velallisille maksamattoman saatavan perinnästä syntyviä kustannuksia, kun useiden täytäntöönpanoperusteiden sijasta haetaan vain yksi yhdistelmätuomio.

SPL katsoo, että vaikeassa asemassa olevien velallisten asemaan tulisi puuttua ensisijaisesti velkajärjestelyn avulla, miltä osin on tehty viime vuosina jo huomattavasti velallisen asemaan liittyviä helpotuksia sekä tällä hetkellä tehdään menettelyn laajempaa arviointia.

Lausuntonne muutosehdotuksen kohdentamisesta kuluttajaluottoihin.

Hallituksen esityksessä on viitattu siihen, että muutos kohdistuisi taloudellisesti kantokykyiseen velkojajoukkoon. Esityksessä ei ole esitetty tarkempaa selvitystä siitä, miksi nimenomaan kuluttajaluottoja myöntävien toimijoiden katsottaisiin olevan muita velkojaryhmiä kantokykyisempiä tavalla, joka oikeuttaisi kohdistamaan niihin omaisuudensuojaa rajoittavaa sääntelyä perustuslain näkökulmasta hyväksyttävällä tavalla. SPL korostaa myös sitä, että velkojien asemaa on heikennetty useilla viime vuosina tehdyillä lainsäädäntömuutoksilla (suojaosuuden väliaikainen nosto, noston jatkaminen ja indeksitarkistus, pysyvä suojaosuuden muutos, vapaakuukausien määrän lisääminen). Kokonaisuutena arvioiden velkojien asemaa on heikennetty jo useiden vuosien ajan eikä esitettyä muutosta tule arvioida vain ja ainoastaan tämän esitetyn muutoksen osalta, vaan kokonaisuutena.

SPL katsoo, että kohdistusjärjestyksen kokeilun kohdistuminen kaikkiin kulutusluottoihin on perusteetonta. SPL katsoo, että soveltamisalaa tulisi tarkistaa vähintään siten, että pienet velkapääomat rajataan pois kokeilun piiristä. SPL katsoo, että menettely tulisi rajata esim. pienriitamenettelyn tavoin 10 000 euron pääomiin mutta siten, että kohdistusjärjestyksen muutos

koskisi vain tätä ylittäviä velkapääomia. Edellä viitattujen taulukoiden kohdalla merkittävämpiä muutoksia velallisen asemaan tulee juuri suuremmissa saatavissa, kun kuukausittaiset maksuerät ovat suuremmat. SPL korostaa myös, että erääntyneille kulutusluotoille määräytyvät korko on velan perinnän jatkuessa korkolain 4.1 §:n mukainen ja siten hyvin kohtuullinen. Luottosopimukseen perustuvaa luottokorkoa voidaan korkoa vaatia enintään 180 päivää luoton eräännyttämisestä.

SPL kiinnittää huomiota myös siihen, että kuluttajansuojalakiin tänä vuonna tulevat muutokset voivat perusteettomasti laajentaa nyt esitettyä soveltamisalaa. Jatkossa KSL 7 luvun mukaisiksi luotoiksi voidaan määritellä myös korottomat ja kuluttomat luotot tietyin edellytyksin. Tämän perusteella soveltamisala voi muuttua huomattavasti tarkoitettua laajemmaksi, mikäli kuluttajille tarjotaan jatkossakin pidempiä maksunlykkäyksiä, vaikka maksettavaan summaan ei liity maksullisia elementtejä.

Hallituksen esityksessä ei ole huomioitu myöskään esitetyn muutoksen vaikutuksia NPL-direktiivin näkökulmasta. NPL-direktiivi implementoitiin kansallisella lailla osaksi suomalaista sääntelyä vuonna 2025. Direktiivin ja lain tarkoituksena on edistää NPL-saataviin liittyviä transaktioita ja samalla tuoda riittävä sääntely NPL-saatavien hallintoihin. Esitetyn kohdistusjärjestyksen kohdistaminen juuri NPL-saataviin on direktiivin tavoitteiden vastaista. Puuttuminen velkojan asemaan tulee vaikuttamaan NPL-saatavien markkinoihin Suomessa, koska kuluttajaluottojen velkojat tai mahdolliset sijoittajat eivät voi luottaa omaisuuden suojaan Suomessa, vaan heidän oikeuksiinsa voidaan tehdä yllättäviä muutoksia, myös takautuvasti, ilman riittäviä selvityksiä. Mikäli NPL-saatavien markkina on tulevaisuudessa muuttunut, on tällä negatiivisia vaikutuksia myös luotonmyöntäjiin, mikäli he eivät pysty jatkossa myymään saataviaan kilpailukykyisellä hinnalla sijoittajien arvioidessa esim. muiden pohjoismaiden saatavamarkkinan houkuttelevammaksi. Tällä on seurannaisvaikutuksia Suomessa toimiviin pankkeihin, jotka eivät pysty myymään NPL-saatavia pois omasta taseestaan, mikä vaikuttaa pankkien vakavaraisuusvaatimuksiin.

Lausuntonne varojen kohdentamisjärjestyksen muuttamisen alkamisen edellytyksistä (kuluttajaluoton perimiseksi ollut vuoden aikana vähintään 9 kuukauden ajan voimassa toistuvaistulon ulosmittaus tai maksusuunnitelma, josta tulleet kertymät ovat lyhentäneet vain saatavan korkoa).

SPL katsoo, että edellytyksiä kohdistusjärjestyksen muuttamiselle tulee tarkistaa. Arvioinnin pohjana tulisi käyttää ulosmittauksen keston lisäksi niiden kuukausien määrää, jolloin ulosotto on tosiasiasa tuottanut kertymää velalle. Esitetty malli ei huomioi ulosottovelalliselle myönnettyjen vapaakuukausien vaikutusta velan lyhennysten osalta. Esityksessä ei ole myöskään huomioitu ulosottokaaren 6 luvun 3 §:n mukaista vuorottelujakoa.

Mikäli arviointi perustuu ainoastaan ulosmittauksen keston, mutta ei tosiasiallisiin saatavalle tehtyihin suorituksiin, voi kohdistusjärjestyksen muutos tulla sovellettavaksi saatavalle, jolle olisi tullut tosiasiallisia suorituksia ilman vapaakuukausia tai vuorottelujakoa.

Velkoja ei voi vaikuttaa mainittuihin asioihin. Sen sijaan ulosottovelalliset usein pyytävät vapaakuukausia kuukausille, jolloin tulot ovat normaalia suuremmat. Tämä toimintamalli on yleisesti tiedossa. Velallisella on siis mahdollisuus vaikuttaa ulosmittauksen määrään, jolloin suorituksia ei kohdistu yksittäisen kuluttajaluoton pääomalle. Vuorottelujaon perusteella yksittäinen saatava voi olla ulosmittaussuoritusten ulkopuolella yksittäisiä kuukausia. Tällaisessa tilanteessa saatavan viivästyskorko kasvaa, minkä seurauksena suorituksen osaa ei kohdistu pääomalle, vaikka ilman vuorottelujakoa, säännöllisesti kohdistetut suoritukset, olisivat lyhentäneet myös saatavan

pääomaa. Velkojen yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää, ettei ulosoton tekemä kohdistustapa (UK 6:3) vaikuta siihen, mitkä velat tulevat menettelyn piiriin.

SPL korostaa myös ulosottomiesten vastuuta laadittaessa maksusuunnitelma velallisen kanssa. Mikäli maksusuunnitelma laaditaan liian pienellä maksuerällä, voi tästä seurata, että yksittäisen luoton kohdistusjärjestys muuttuu, vaikka maksusuunnitelma suuremmalla maksuerällä olisi ollut mahdollinen. Kohdistusjärjestystä ei tulisi voida muuttaa tilanteissa, joissa velallinen on laiminlyönyt maksusuunnitelmaa koskevan selvitysvelvollisuutensa tai joissa maksusuunnitelma ei vastaa määrää, joka toistuvaistulon ulosmittauksesta kertyisi, vaikka muut kohdistusjärjestyksen muuttamisen edellytykset täyttyisivät.

SPL kiinnittää myös huomiota siihen, ettei tieto mahdollisesta menettelyyn pääsystä saa heikentää työnteon kannustimia, eikä sääntely saa mahdollistaa keinotekoisia järjestelyitä, kuten tulojen ajoittamista niin, että palkka ajoitetaan tarkastelujakson ulkopuolelle.

Kokonaisuutena SPL katsoo, että arviointiaika ennen kohdistusjärjestyksen muuttamista tulisi olla esitettyä pidempi. Esitetyssä mallissa maksukykyinen ja saatavaa lyhentävä velallinen voi siirtyä perusteettomasti velalliselle edullisemmän kohdistusjärjestyksen piiriin velkojen vahingoksi. Esityksessä on käsitelty muutosehdotusta toistuvaistulon ulosmittaukseen työpaikan vaihtuessa. Tämä on positiivinen muutos, mutta mikäli velallisella ei ole edelleenkaan velvollisuutta ilmoittaa työpaikanvaihdoksesta, voi velallinen olla tosiasiallisesti ulosmittauksen ulkopuolella, vaikka tällä olisi kyky lyhentää saataviaan.

Lausuntonne varojen kohdentamiseen ehdotettujen muutosten vaikutuksesta velallisten ja velkojen asemaan. Arvioitko ehdotetuilla muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

Ehdotettujen muutosten osalta ei ole tehty riittävän kattavia arviointeja sen vaikutuksista ulosottoon, velkoihin tai velkojen asiamiehiin. SPL on osallistunut esitystä laativan työryhmän seurantaryhmän työhön. Esityksessä on viitattu SPL:n aikaisemmin antamaan arviointiin, että muutokset eivät edellyttäisi merkittäviä muutostarpeita perintätoimistojen järjestelmiin. SPL korostaa, että SPL:n arvio on perustunut seurantaryhmässä käsiteltyyn tietoon ja nyt annettu esitys poikkeaa siitä, mitä seurantaryhmässä on käsitelty. SPL:n arvion mukaan esitetyt muutokset tulevat edellyttämään aiempaa arvioitua laajempia muutoksia.

E erityisen haastavaksi SPL katsoo yhteisvelkasuhteiden käsittelyn ja saatavien kohdalla olevan poikkeavan menettelyn velallisten kesken (esityksen sivu 30). Perintätoimistojen näkökulmasta on ratkaisevan tärkeää saada tieto kohdistusjärjestyksen muutoksesta suoraan ulosotosta rajapintatietona.

Kokonaisuutena esitetyn muutoksen edellyttämiä muutostarpeita on vaikea arvioida tässä kohtaa, koska esitys eroaa aikaisemmin SPL:n tiedossa olleesta kohdistusjärjestyksen muutoksesta eikä tarkkoja arvioita ole ehditty tehdä. Esitetyssä muodossa muutos tulee joka tapauksessa edellyttämään aikaisempaa laajempia muutoksia, mikä tulee huomioida lain voimaantuloaikataulussa.

Lausuntonne varojen kohdentamista koskevan lain voimassaoloajasta.

Mikäli muutos tulee voimaan, SPL katsoo, että esitetty voimassaoloaika kokeilulain vaikutusten arviointia varten ei tulisi olla ainakaan pidempi. SPL kuitenkin suhtautuu kriittisesti esitetyn lain takautuvaan oikeusvaikutukseen siltä osin, kuin sääntelyä kohdistettaisiin asioihin, joissa ulosottoeruste on annettu 1.1.2024 jälkeen. Taannehtivuus on velkojien oikeusturvan kannalta ongelmallista, sillä se sekä heikentää jo syntyneiden saatavien taloudellista arvoa että vaarantaa sääntelyn ennakoitavuuden, kun luottoriski ja korko on hinnoiteltu voimassa olevan sääntelyn perusteella. Tämä on ongelmallista myös perustuslaillisen omaisuuden suojan kannalta. SPL katsoo, että soveltamisella ei tulisi olla takautuvaa vaikutusta ja joka tapauksessa tältä osin tulee tehdä perustuslaillinen arviointi.

2. Etäosallistuminen ja videotallenteen tekeminen

Lausuntonne etäosallistumista toimituksiin ja ulosotto selvitykseen koskevista ehdotuksista.

-

Lausuntonne videotallenteen tekemistä ja säilytysaikaa koskevasta ehdotuksesta.

-

3. Muut ulosottokaaren muutokset

Lausuntonne muista ulosottokaareen ehdotetuista muutoksista.

-

Kantelinen Tero
Suomen Perimistoimistojen Liitto ry